extracurricular activities of methodical orientation allow not only to meet certain professional information but also to understand the advanced teachers' practical experience, their training, think about the possibilities and ways of their scientific and methodical growth, form a system of scientific and methodical views on educational issues, master the skills of research. It is established that purposeful training of primary school teachers to methodical activities at secondary schools involves not only compliance with methodological principles, but also systematic, comprehensive use of forms and methods of training. It is found out that the enriching of the educational process of scholars in educational institutions by means of the system of extracurricular professional activities of methodical orientation will contribute to the development of motivation of students' needs in professional improvement as an important professional component. Implementation of students' methodical training by means of extracurricular activities will be more efficient if a number of methodological approaches is implemented, including environmental and integrative-activity approaches which are the most relevant to the content, forms and orientations of teachers' methodical training. It is proved that the purposeful training of primary school teachers to methodical activity at secondary schools involves not only compliance with methodological principles, but also systematic and comprehensive use of forms and methods of training that can solve a number of educational problems.

Keywords: methodical activities, extracurricular work, activity approach.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор А. А. Харьковська

Подано до редакції 12.03.2015

УДК:373.6+378.14+616.28-008.1

Ольга Іванівна Форостян,
доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики фізичної культури та спортивних дисциплін, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

У статті приводяться результати теоретичних, експериментально-педагогічних досліджень з впливу фізичних навантажень на стан рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Аналіз праць фахівців цієї галузі показав, що раціональне використання різноманітних засобів та методів адаптивного фізичного виховання допомагає ліквідувати недоліки фізичного розвитку й рухової сфери глухих та дітей з поганим слухом.

Ключові слова: *фізичне виховання, рухова сфера, порушення слуху, корекція.*

Соціально-економічні та культурні процеси, які відбуваються у незалежній Україні, зумовили необхідність суттєвих змін у системі освіти, що знайшло своє відображення у Державній національній програмі "Освіта (Україна XXI століття)", Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Національній програмі "Діти України" та інших офіційних державних документах. У них наголошується, що діти з особливостями психофізичного розвитку потребують особливої турботи; акцентується увага на необхідності оновлення змісту освіти, впровадження нових підходів, форм, методів навчання і виховання, які б відповідали потребам розвитку особистості цих дітей, сприяли розкриттю талантів, їх розумових та фізичних здібностей; визначається пріоритетність забезпечення їм повноцінної життєдіяльності, оптимальних умов для максимальної соціально-трудової реабілітації.

Фізичні вправи, будучи потужним засобом впливу на організм, розширюють діапазон можливостей, у першу чергу рухової сфери, порушеної стійким дефектом.

Дослідження Р. В. Тонкової-Ямпольської, Т. Я. Черток, Л. Г. Голубєвої та ін. про позитивний вплив занять фізичними вправами на розумову працездатність показують, що систематичні фізичні вправи, ігри, прогулянки позитивно впливають на центральну нервову систему, на діяльність всіх органів і систем, попереджають стомлення й перевтому, створюють позитивний емоційний стан, тим самим поліпшують життєдіяльність і підвищують працездатність організму. Фізичне виховання сприяє розвитку в дітей розумових здібностей, сприйняття, мислення, уваги, просторових і тимчасових уявлень. Нормальний руховий розвиток сприяє активізації психіки й мови дитини, що у свою чергу стимулює становлення рухових функцій, зв'язок між розвитком дрібної моторики й мовою.

Аналіз результатів педагогічних досліджень в галузі спеціальної освіти дітей з порушеннями слуху виявив тісний зв'язок між рівнем фізичного розвитку і фізичної підготовленості дітей, їхньою руховою активністю та психічного розвитку дитини. Рухова активність позитивно впливає на перцептивні та інтелектуальні процеси. Рухи тренують пірамідну і

екстрапірамідну системи. Діти, що мають велику рухову активність в режимі дня, характеризуються середнім і високим рівнем фізичного розвитку, кращими показниками функціонального стану ЦНС, економічною роботою серцево-судинної і дихальної систем, вищими адаптаційними можливостями організму, меншою схильністю до простудних захворювань.

Учені-дефектологи Р. Д. Бабенкова, І. Я. Коцан, А. О. Костанян, І. Н. Ляхова, Г. В. Трофімова та ін. відзначають, що в підлітків, які мають порушення слуху, спостерігається відставання у фізичному розвитку у зв'язку з обмеженою руховою активністю.

Важливу роль у вирішенні проблеми корекції, реабілітації та соціальної інтеграції підлітків з обмеженими можливостями в умовах сьогодення відіграють засоби адаптивного фізичного виховання. Різноманітність і спрямованість фізичних вправ, що застосовуються в системі адаптивного фізичного виховання, варіативність їх виконання дозволяють здійснювати добір і необхідне їх поєднання з урахуванням завдань корекції рухових порушень і підвищення фізичної підготовленості учнів спеціальних шкіл до оптимального рівня.

Одним з актуальних напрямків сучасної корекційної педагогіки є розробка змісту, форм і методів надання своєчасної й кваліфікованої допомоги підліткам з вадами слуху.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання підлітків з вадами слуху.

Предмет дослідження – корекційно-педагогічні основи адаптивного фізичного виховання підлітків з вадами слуху.

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретико-методологічних підходів та психолого-педагогічних умов корекційної роботи з підлітками, які мають вади слуху, а також у визначенні шляхів їх реалізації в системі адаптивного фізичного виховання.

Захоплення будь-якою діяльністю, а особливо фізичною культурою і спортом, створює у людини позитивний психічний стан. Регулярні заняття спортом, в яких діти з порушеннями слуху досягають успіху, сприяють переходу позитивного психічного стану в рису характеру. Радість, що отримується дитиною від занять фізичними вправами, від подолання об'єктивних перешкод і власних слабкостей, сприяє подоланню невіри у власні сили, виробленню таких позитивних властивостей особи, як працьовитість і цілеспрямованість.

Фізичне виховання сприяє розвитку в дітей розумових здібностей, сприйняття, мислення, уваги, просторових і тимчасових уявлень. Нормальний руховий розвиток сприяє активізації психіки й мови дитини, що у свою чергу стимулює становлення рухових функцій, зв'язку між розвитком дрібних м'язів, рухами руки й мовою (Т. Ю. Круцевич).

У працях Е. Н. Абилова, Р. Д. Бабенкова та інших доведено, що завдяки руховій активності відбувається правильний розвиток хребта, зміцнюються м'язи тіла, і, навпаки, тривалі статичні навантаження, неправильні пози під час сидіння й мала рухливість негативно позначаються на всьому фізичному розвитку, у тому числі й на формуванні постави.

Також дослідниками (Н. Г. Байкіна [1], М. С. Бессарабов [2], О.В. Колишкін [3] та ін.) виявлені зниження життєвої ємності легенів, слаборозвинутого носового дихання, екскурсії грудної клітини підлітків з порушеннями слуху, що пов'язане з порушенням мовленнєвого дихання.

Результати досліджень І. М. Бабія (2002) свідчать про відставання глухих підлітків 13-14 років за основними антропометричними показниками (довжина та маса тіла, обсяг грудної клітки) у порівнянні з їх однолітками зі збереженим слухом. За даними автора, 37,9% глухих підлітків 13-14 років мають дисгармонійний фізичний розвиток, що набагато перевищує аналогічні показники серед однолітків зі збереженим слухом.

Таким чином, у результаті педагогічних спостережень і на основі аналізу спеціальної наукової й науково-методичної літератури встановлені особливості фізичного розвитку глухих дітей і дітей зі зниженим слухом, стану постави, діяльності серцево-судинної і дихальної систем. Несприятливі зміни у стані здоров'я цих дітей викликані зниженою руховою активністю внаслідок порушення слуху, наявністю патологічного процесу в організмі, що відбиває причинно-наслідкові зв'язки у процесі патологічних змін, а також частково інтенсифікацією освітнього процесу, ускладненням навчальних програм, нервово-психічними перевантаженнями.

А. В. Веретеннікова затверджує**,** що діти з порушеннями слуху відстають від своїх однолітків зі збереженим слухом у термінах формування і якості виконання основних рухів. Проте, як вказує А. П. Гозова, процес навчання рухам дозволяє нівелювати розходження в рівні розвитку рухових навичок між глухими дітьми й тими, що чують. У цьому випадку для глухих дуже важливі спеціальні фізичні вправи, пов'язані з виробленням прискореного темпу роботи й розвитку кінестетичного контролю, що у ряді випадків заміняє відсутній слуховий аналізатор.

Дослідженнями О. В. Колишкіна, І. М. Бабія, Н. Г. Байкіної, М. С. Бессарабова, І. М. Ляхової встановлено, що до негативного впливу на рухову сферу дітей з порушеним слухом у шкільному віці варто віднести недостатньо точну координацію і невпевненість у рухах, відносну уповільненість оволодіння всіма видами рухових навичок, труднощі збереження статичної і динамічної рівноваги, низький рівень орієнтування у просторі, низький рівень розвитку швидкості, швидкість реакції і швидкісно-силових якостей, відставання показників сили та станової сили й статичної витривалості.

Г. В. Кучеренко (2007) виявив, що глухі підлітки відстають від своїх однолітків зі збереженим слухом за такими показниками: максимальна статична сила, динамічна „вибухова" сила розгиначів ніг, динамічна „вибухова" сила м'язів плечового пояса і тулуба, силова динамічна витривалість.

У роботі О. В. Колишкіна [3] спостерігаються найбільші розбіжності в показниках кистьової (18,5-26,4%) та станової динамометрії (11,5%-12,7%).

Таким чином, дослідники відзначали особливості рухової діяльності глухих, які залежать від втрати слуху, недостатньої мовної діяльності, зменшення обсягу інформації через ураження слуху, від стану і розвитку рухового аналізатора, а також від ступеня функціональної активності вестибулярного аналізатора. Разом з тим всі дослідники відзначають, що при порушенні слуху є можливість за допомогою збережених аналізаторів регулювати і здійснювати складні види рухів, комплексно чи вибірково впливати на ті чи інші функції.

Дослідження, проведені Т. С. Щуплецовою, Н. А. Надєїною (1988) про наявність тісного зв'язку слухо-мовленнєвої системи і м'язово-рухової системи з'ясували, що d учнів зі зниженим слухом, які добре володіють мовою (I відділення), в усіх вікових групах точність кінестезії була вищою, ніж у їх однолітків з недостатньо розвиненим мовленням (II відділення). Регуляція точнісного руху до 14-15-літнього віку в дітей зі зниженим слухом з відносно розвинутим мовленням набуває зрілого вигляду, чого не можна сказати про дітей, які не володіють розмовним мовленням.

У своєму дослідженні Р. Д. Бабенкова (1967) дійшла висновку, що корекційно-компенсаторна направленість фізичного виховання аномальних дітей засобами дихальних вправ сприяє зміцненню м'язів, які беруть участь в акті дихання, ліквідує дихальну недостатність та розвиває мовленнєве дихання.

Також І. В. Ковшова (1997) досліджувала корекційне значення дихальної гімнастики для дітей-інвалідів з порушенням слуху та патологією органів дихання. Вперше розроблено та науково обґрунтовано методику комплексних занять дихальною гімнастикою і циклічних (плавання, біг) вправ з відповідним мовним забезпеченням. Розроблена і апробована реабілітаційна програма сприяла покращенню фізичного розвитку і функціонального стану кардіореспіраторної системи, підвищенню ефективності занять корекційного спрямування в глухих та тубінфікованих школярів 11-13 років.

Результати дослідної роботи В. В. Кудряшова свідчать про ефективність фізичних вправ з предметами для учнів з порушеннями слуху. Засобами систематичного повторення фізичних вправ, застосування підготовчих вправ і акцентування уваги на якості їхнього виконання автору вдалося значно прискорити процес засвоєння дітьми рухових дій.

Як підкреслюють Е. Н. Абілова, Р. Д. Бабенкова, І. В. Грабовська, І. Я. Коцан, А. О. Костанян, І. М. Лях-ова, Б. В. Сермєєв, Г. В. Трофімова, рухливі ігри стають засобом не тільки корекції й компенсації порушених функцій, а також знаряддям удосконалення основних рухів: стрибків, бігу, ходьби, метання. Вони так само виробляють ряд навичок, що необхідні у повсякденному житті та трудовій діяльності, сприяють оволодінню простором, придбанню свободи і точності в рухах, легкості в них та упевненості у собі, розвивають координацію, спритність, швидкість, силу, сміливість, слух, дотик, просторову компетенцію. Ігри підвищують адаптацію дітей з вадами слуху до життєвих умов, поширюють функціональні можливості, допомагають оздоровленню організму, сприяють також корекції і компенсації діяльності серцево-судинної, дихальної, травної та інших систем, позитивно вливають на психіку, створюють умови для фізичної та соціальної реабілітації.

Дослідження М. С. Бессарабова [2] експериментально обґрунтовують застосування занять ігрової спрямованості, а саме, занять баскетболом з глухими підлітками 11-15 років. Автор відзначає позитивний вплив цього виду занять на фізичний розвиток цих дітей, функціональний стан їхньої кардіореспіраторної системи, формування психомоторних функцій. Крім того, такі заняття сприяють комплексному вдосконаленню рухових здібностей, розвитку функції рухового, зорового та вестибулярного аналізаторів.

В.М. Зайцева акцентує увагу на корекційному значенні плавання. Під час навчання глухих дітей плаванню автор рекомендує більше уваги приділяти способу "кроль на спині" як більш доцільному для цього контингенту дітей.

О. В. Романенко (1997) вивчав вплив позакласних занять із спортивного орієнтування на проекцію пізнавальної діяльності та рухової сфери глухих дітей. У дослідженні вперше доведено корекційний вплив занять спортивного орієнтуванням на вади рухової сфери і пізнавальної діяльності глухих учнів. Дослідження засвідчило, що пропонована методика занять із спортивного орієнтування дозволила покращити функціональний стан організму глухих школярів, підвищити рівень розвитку рухових якостей, поширити об'єм мовної інформації, скоротити строки вивчення спортивного орієнтування, зрівняти відмінності між глухими та школярами, які чують.

А. В. Сватьєв досліджував рухову сферу глухих підлітків 13-15 років на заняттях академічним веслуванням та виявив, що у глухих школярів на фоні прийнятних для цього віку морфологічних показників, параметрів центральної геодинаміки і зовнішнього подиху спостерігається низький рівень фізичної працездатності, аеробних можливостей і рухової підготовленості. Вчений дійшов висновку, що заняття академічним веслуванням сприяють істотному поліпшенню функціонального стану і рухової підготовки глухих школярів 13-14 років, а

використання методики точного розрахунку енерговитрат організму на конкретний вид м'язової діяльності підтверджує можливість практичної реалізації принципу індивідуального підходу до дозування фізичних навантажень.

А. В. Мут'єв уперше експериментальним шляхом обґрунтував методику позакласних занять таеквон-до з глухими підлітками, яка містить раціональне співвідношення аеробних та анаеробних фізичних навантажень швидкісного та швидкісно-силового характеру разом з технічними діями таеквон-до, руховими іграми і спеціальним мовленнєвим забезпеченням навчально-тренувального процесу; розробив мовленнєве забезпечення російською та корейською мовами, визначив вплив систематичних занять таеквон-до на корекцію рухової сфери і довів ефективність корекційно-розвивального процесу. Результати дослідження розширюють і водночас конкретизують науково-методичні уявлення про рухову сферу глухих підлітків та можливості її корекції в умовах позакласних занять у сумісних групах.

У дослідженні О. В. Колишкіна вперше експериментальним шляхом обґрунтовано комплексну методику позаурочних занять із слабочуючими юнаками засобами адаптивного фізичного виховання в процесі застосування спортивних ігор, плавання, виконання силових вправ і спеціальних вправ на витривалість. Доведено ефективність упровадження системи корекційних заходів із використанням методів адаптивного фізичного виховання в сучасну практику корекційної педагогіки.

У дослідженні Н.П. Лещій теоретично обґрунтовано й розроблено експериментальну методику розвитку координації рухів у глухих школярів 12-15 років. У дослідженні було визначено педагогічні умови ефективного розвитку координації рухів у глухих школярів: цілеспрямований коригуючий педагогічний вплив на фізичний розвиток глухих підлітків; розвиток компенсаторної сенсорної взаємодії аналізаторів; наявність позитивних емоційних стимулів у процесі розвитку координації рухів; змістове забезпечення розвитку координації рухів у глухих підлітків засобами фізичної культури.

І. М. Ляхова (2005) розробляла теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання, було створено методичну систему педагогічного керівництва організованою руховою діяльністю дітей цієї категорії; розроблено програму занять з фізичної культури компенсаторно-корекційної спрямованості та мовленнєве забезпечення рухової діяльності на цих заняттях; виявлено умови педагогічного процесу, що сприяють ефективній корекції та розвитку рухової сфери. Доведено, що цілеспрямовані фізичні вправи комплексного характеру (ігрові завдання й естафети), вправи на формування і зміцнення правильної постави та статико-динамічні заняття є ефективними засобами корекції і розвитку рухової сфери школярів від 7 до 16 років зі зниженим слухом.

Г. В. Кучеренко (2007) вперше розробив критерії оцінювання на заняттях з фізичного виховання для глухих учнів 5-9 класів та нормативи оцінювання рівнів розвитку максимальної статичної сили, динамічної «вибухової» сили і силової динамічної витривалості для глухих підлітків 14-15 років, виявив вікову динаміку фізичного розвитку глухих школярів 11-15 років. Ученим також були розроблені нормативи оцінювання статичної, динамічної сили і силової динамічної витривалості, визначені критерії оцінювання навчальних досягнень з фізичної культури учнів. Також ним створено програми з фізичного виховання глухих підлітків, визначено особливості підвищення фізичного стану і здоров'я глухих школярів.

Учені довели, що за рахунок оптимальної організації рухової активності глухих дітей можна не лише частково ліквідувати недоліки в розвитку рухової сфери, але й підвищити рівень їхнього фізичного розвитку та покращити функціональний стан основних систем життєзабезпечення, що сприятиме їхній соціальній інтеграції та професійній підготовці.

Отже, вивчення корекційних цінностей спеціально організованих і науково обґрунтованих занять фізичною культурою у підлітків, які мають порушення слуху, дало можливість зробити висновок про їхню високу ефективність і необхідність впровадження результатів цих досліджень у практику спеціальних установ України.

Таким чином, уміле використання фізичних вправ у процесі корекційної роботи дозволяє попередити рухові вади, нормалізувати хід фізичного розвитку глухих підлітків та значною мірою подолати вторинні порушення. Окрім цього, фізичне виховання є могутнім засобом підготовки дітей з вадами слуху до суспільно-корисної праці та життя у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкина Н.Г. Коррекционные основы физического воспитания глухих школьников : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора. пед наук : спец 13.00.03 «Специальная педагогика» / Н. Г. Байкина. – М., 1992. – 30 с.

2. Бессарабов Н.С. Возрастная динамика двигательных способностей и их формирование на уроках игровой направленности у глухих школьников : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед наук : спец 13.00.03 «Специальная педагогика» / Н. С. Бессарабов. - М., 1979. - 21с.

3. Колишкін О.В. Корекція рухових порушень дітей старшого шкільного віку з розладами слуху засобами адаптивного фізичного виховання : авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03. «Корекційна педагогіка» / О. В. Колишкін. –Суми, 2004. – 20 с.

4. Ляхова І.М. Порівняльна оцінка рівня фізичного здоров'я слабочуючих і чуючих дітей шкільного віку / І. М. Ляхова // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : науково-метод. зб. : Вип. 4 [за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка]. - К. : Знання, 2002. - С. 165-170.

5. Сермеев Б.В. Теоретические основы физического воспитания аномальных детей : автореф. дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук : спец. 13.00.03 «Специальная педагогика» / Б. В. Сермеев. – М., 1992. – 43 с.

REFERENCES

1. Baykina, N. G. (1992). Korrektsionnyie osnovy fizicheskogo vospitaniya glukhikh shkolnikov [Correctional basis of physical training of deaf schoolchildren]. *Extended abstract of candidate's thesis.* Moscow [in Russian].

2. Bessarabov, N. S. (1979). Vozrastnaya dinamika dvigatelnykh sposobnostey i ih formirovanie na urokah igrovoy napravlennosti u glukhikh shkolnikov [Dynamics of deaf schoolchildren's motor skills and their formation at lessons with game orientation]. *Extended abstract of candidate's thesis.* Moscow [in Russian].

3. Kolishkin, O.V. (2004). Korektsiya rukhovykh porushen ditey starshoho shkilnoho viku z rozladamy slukhu zasobamy adaptyvnoho fizychnoho vykhovannya [Correction of impellent infringements of children of the senior school age with dissonances of hearing means of adaptive physical training]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumi [in Ukrainian].

4. Lyakhova, I. M. (2002). Porivnyalna otsinka rivnya fizychnoho zdorovya slabochuyuchykh i chuyuchykh ditey shkilnoho viku [The comparative estimation of level of physical health of hard of hearing and hearing children of school age]. *Dydaktychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty korektsiynoyi roboty u spetsialniy shkoli : naukovo-metod. zb. – Didactic and socially-psychological aspects of correctional work at special* school: academic journal, 4, 165-170. Bondar, V. I., Zasenko, V. V. (Eds). Kyiv : Znannya [in Ukrainian].

5. Sermeev, B.V. (1992). Teoreticheskie osnovy fizicheskogo vospitaniya anomalnykh detey [Theoretical bases of physical training of abnormal children]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

Ольга Ивановна Форостян,
доктор педагогических наук, профессор кафедры теории и методики физической культуры и спортивных дисциплин, Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ АДАПТИВНОГО ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ПОДРОСТКОВ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА

Анализ результатов педагогических исследований в области специального образования детей с нарушениями слуха проявил тесную связь между уровнем физического развития и физической подготовленностью детей, их двигательной активностью и психическим развитием ребенка. Двигательная активность положительно влияет на интеллектуальные процессы. Дети, которые имеют большую двигательную активность в режиме дня, характеризуются средним и высоким уровнем физического развития, экономичной работой сердечнососудистой и дыхательной систем, высшими адаптационными возможностями организма, меньшей склонностью к простудным заболеваниям. В статье автор установил особенности физического развития глухих детей и детей со сниженным слухом, состояния осанки, деятельности сердечнососудистой и дыхательной систем. Неблагоприятные изменения в состоянии здоровья этих детей вызваны сниженной двигательной активностью вследствие нарушения слуха, наличием патологического процесса в организме, который отбивает причинно-следственные связи в процессе патологических изменений, а также частично интенсификацией образовательного процесса, осложнением учебных программ, нервно-психическими перегрузками. Важную роль в решении проблемы коррекции, реабилитации и социальной интеграции подростков с ограниченными возможностями играют средства адаптивного физического воспитания. Разнообразие и направленность физических упражнений, которые применяются в системе адаптивного физического воспитания, вариативность их выполнения разрешают осуществлять отбор и необходимое их объединение с учетом задач коррекции двигательных нарушений и повышение физической подготовленности учеников специальных школ к оптимальному уровню. Одним из актуальных направлений современной коррекционной педагогики является разработка содержания, форм и методов предоставления своевременной и квалифицированной помощи подросткам с нарушениями слуха. Отмечаются особенности двигательной деятельности глухих, которые зависят от потери слуха, недостаточной языковой деятельности, уменьшения объема информации из-за потери слуха, от состояния и развития двигательного анализатора, а также от степени функциональной активности вестибулярного анализатора. Вместе с тем все исследователи отмечают, что при нарушении слуха есть возможность с помощью сохраненных анализаторов регулировать и осуществлять сложные виды движений, комплексно или выборочно влиять на те или другие функции. Доказано, что за счет оптимальной организации двигательной активности глухих детей можно не только частично ликвидировать недостатки в развитии двигательной сферы, но и повысить уровень их физического развития и улучшить функциональное состояние основных систем жизнеобеспечения, которое будет оказывать со-

действие их социальной интеграции и профессиональной подготовке. Умелое использование физических упражнений в процессе коррекционной работы позволяет предупредить двигательные недостатки, нормализовать ход физического развития глухих подростков и в значительной мере преодолеть вторичные нарушения. Кроме этого, физическое воспитание является могущественным средством подготовки детей с недостатками слуха к общественно-полезной работе и жизни в обществе.

Ключевые слова: физическое воспитание, двигательная сфера, нарушение слуха, коррекция.

Olha Forostian,
Doctor of Pedagogy, Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Training and Sports,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine

TEORETICAL AND METHODICAL BASES OF ADAPTIVE PHYSICAL TRAINING OF TEENAGERS WITH HEARING DISORDERS

The analysis of pedagogical researches results in the field of vocational training of adolescents with hearing disorders has shown a close connection between the level of physical development and physical fitness of children, their locomotor activity and mental development. Children who are active during a day, are characterized by the average and high level of physical development, the best indicators of a functional condition, economic work of cardiovascular and respiratory systems, the higher adaptable possibilities of a body, smaller proneness to cold-related diseases. The insufficient locomotor activity leads to weakening of an organism and its functional systems, causing the development of a number of chronic diseases. Means of adaptive physical training have an important role in solving problems of correction, rehabilitation and social integration of disabled teenagers. A great variety and diverse orientation of physical exercises which are applied in system of adaptive physical training allow to carry out the selection and the necessary combination taking into account problems of correction of locomotor disorders and increase of physical fitness of special schools pupils to an optimum level. Working out of the content, forms and methods of providing qualified aid to teenagers with hearing disorders is one of relevant directions of modern correctional Pedagogy. Researchers mark deaf people's features of locomotor activity which depend on hearing loss, insufficient speaking activity, reduction of information scope because of hearing loss, on a state and development of the locomotor analyzer, and also on the degree of functional activity of the vestibular analyzer. At the same time all researchers notice that in cases of hearing disorders there is a possibility to regulate and carry out difficult kinds of movements, to influence some functions by means of the saved analyzers. With the help of the optimum organization of locomotor activity it is possible not only to eliminate locomotor disorders development, but also to raise the level of their physical development and to improve a functional state of the basic life-support systems which will contribute to their social integration and vocational training. Skilful use of physical exercises in the course of correctional work allows to prevent locomotor disorders, to normalize deaf adolescents' physical development and overcome secondary disturbances.

Keywords: physical training, locomotor sphere, hearing disorders, correction.

Подано до редакції 05.03.2015